

แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอเมือง
สมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
Solution to Poverty in Muang Samut Sakhon District,
Samut Sakhon Province

จิตาภา จันทศิริ¹

Jidapa Jantasiri

Received: February 26, 2025. Revised: May 10, 2025. Accepted: October
27, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

ปัญหาความยากจนในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชาชนเป็นอย่างมากเป็นปัจจัยพื้นที่และส่งผลต่อการดำเนินชีวิตกับประชาชนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมีความสนใจศึกษา 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความยากจนของครัวเรือนยากจน ในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร 2) เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร และ 3) เพื่อหาแนวทางและกระบวนการการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 คน วิเคราะห์ด้วยการตีความสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสถานการณ์ความยากจน พบว่า ครัวเรือนในพื้นที่มีจำนวนรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพ การขาดโอกาสหรือทางเลือกในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเพิ่มพูนความรู้ ปัญหาสุขภาพ คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ขาดความรู้ความเข้าใจ การเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมยังมีน้อยและการปรับตัวในสังคมที่มีความเป็นเมืองมากขึ้นทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคม 2) การแก้ไขปัญหาความยากจนพบว่า บุรณาการเป็นกระบวนการในการนำศาสตร์หรือความรู้วิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันนำมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานได้อย่างกลมกลืน ส่งเสริมภาคีเครือข่ายการทำงานร่วมกัน มีโครงการกองทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ และ 3) แนวทางและ

¹ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Master of Political Science Program (Politics and Government) College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. Corresponding Author E-mail. S65563825055@ssru.ac.th

กระบวนการการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ควรมีการพัฒนาทุนมนุษย์ ความรู้ ความสามารถด้านแรงงาน คุณภาพแรงงาน มีสุขภาพดี ทุนทางสังคม เกิดการรวมกลุ่มสมาชิก มีกฎ กติกา ข้อบังคับ กิจกรรมร่วมกันทำให้ลดความเหลื่อมล้ำทุนทางเศรษฐกิจสามารถลดรายจ่าย ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะ ใช้แหล่งน้ำของชุมชนเพื่อปลูกพืชผักและพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทุนทางกายภาพ โดยใช้พื้นที่สาธารณะ สร้างอาชีพ อาหารปลอดภัย และเกิดสังคมเกื้อกูลที่ยั่งยืน ทั้งนี้ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับชุมชนนั้น ควรเริ่มต้นจากกลุ่มขนาดเล็กที่มีความพร้อม มีความสนใจเข้าร่วมและต้องร่วมกันนำเสนอปัญหาร่วมกันก่อนลงมือทำ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันอย่างบูรณาการ

คำสำคัญ (Keywords): ปัญหาความยากจน/ มิติความยากจน/ การแก้ปัญหาความยากจน

Abstract

The current poverty problem is a problem that seriously affects people's quality of life. Because the income dimension has distinct spatial factors, it involves a broader range of people's lifestyles, making this study worthy of attention. Probe into the poverty situation of poor households in No. 2 county. Study projects related to solving poverty problems in sub-districts, cities, atolls and areas 3. To file a way and implementation process for helping poor households in coastal urban areas, a qualitative research model was adopted to collect data from 20 data providers, and the conclusions were drawn through explanation and analysis. The results showed that:

1. Research on poverty has found that households in the area have insufficient income to cover the cost of living and a lack of career opportunities or choices. Understanding the increase in knowledge, health issues, unsanitary quality of life, and lack of knowledge and understanding of accessing basic public services. The number of people participating in social activities remains very small, and the adaptability of urbanized society is also increasing, leading to greater social differences.
2. Projects related to solving income level poverty have found that integration is the process of applying science or knowledge to different disciplines. The community fund project aims to promote

occupational integration. 3. Guidelines and operational procedures that will help impoverished families develop human capital, knowledge, and labor capabilities. Labor quality, health, social capital, member integration, rules and regulations, and activities that reduce inequality. Economic capital can reduce expenditures. Natural resource capital utilizes public areas and community water sources.

Keywords: Poverty issues/ Poverty dimension / Poverty solutions

บทนำ (Introduction)

ความยากจนเป็นเรื่องที่ทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญ เนื่องจากความยากจนมีโอกาสก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา ทั้งปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาอาชญากรรม การจัดความยากจนถือเป็นเป้าหมายอันดับหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) โดยที่ผ่านมามีประเทศไทยดำเนินมาตรการขจัดความยากจนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สัดส่วนคนยากจนในประเทศไทยลดลงจากร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2557 เป็นร้อยละ 6.24 ในปี พ.ศ. 2562 ในช่วงสถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ยิ่งผลักดันให้ประชาชน จำนวนมากเข้าสู่ความยากจนและยังเป็นการซ้ำเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ให้มีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับมาตรการการขจัดความยากจนเพิ่มขึ้น เพื่อแก้ปัญหาและบรรเทาความยากจนของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติ COVID-19 รวมถึงสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมพร้อมรองรับกับวิกฤตต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย (ชยวัฒน์ ดิยะดิระการชัย, 2566)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญในการเสริมสร้างพลังทางสังคม และการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา และการพึ่งตนเอง โดยกำหนดให้ภาคการเกษตรและครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมายของการปรับโครงสร้างและพฤติกรรมและการกระจายศูนย์กลางความเจริญ เพื่อให้เกิดการสร้างงานในพื้นที่ เพื่อพลิกฟื้นโครงสร้างทางสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และช่วยลดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้นำมาสู่การนำศาสตร์ของพระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยยึดหลัก 3 ประการคือ “มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” มาเป็นหลักในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติควบคู่กับการนำเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย มาเป็นกรอบแนวคิดที่จะผลักดันดำเนินการ

เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570) มีการกำหนดทิศทางให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ ได้อาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ ดังนี้ 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” 3) กำหนดทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” และ 4) การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, น. 3-4)

โดยกระทรวงมหาดไทยได้รับมอบหมายภารกิจจากรัฐบาลในการแก้ไข ปัญหาความยากจน โดยให้เชื่อมโยงการแก้ไขความยากจนในทุกระดับ ตั้งแต่บุคคล ชุมชน และประเทศ ตลอดจนสร้างกลไกที่เชื่อมโยงให้คนยากจนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยในระดับบุคคลจะเน้นการขยายโอกาส สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มช่องทางการเข้าถึง แหล่งทุน ซึ่งรวมถึงเงินทุนกรรมสิทธิ์ที่ดิน และองค์ความรู้ในระดับชุมชนเป็นการดำเนินการเสริมสร้างขบวนการชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาระบบการเงินที่สนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กองทุนแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อีกทั้งกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนที่ให้ออกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้บริหารแก้ไขปัญหาของตนเอง และในระดับประเทศเน้นการแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยการ “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ขยายโอกาส” ภายใต้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

จังหวัดสมุทรสาคร ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีหลักการดำเนินวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานของผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ครอบครัว พัฒนา เป็นกลไกที่สำคัญได้ใช้ความรู้ความสามารถทักษะ การจัดกระบวนการพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนากลุ่มองค์กรตามเกณฑ์ในการประเมินการพัฒนาหมู่บ้านหลัก 6x2 (การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การประหยัด การเรียนรู้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเอื้ออารีต่อกัน) และการประเมินการพัฒนาหมู่บ้านตามเกณฑ์กระทรวงมหาดไทย (4 ด้าน 32 ตัวชี้วัด) (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ,

2563) และประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” รวมถึงการสนับสนุนจากภาคีการพัฒนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหมู่บ้าน ในการขับเคลื่อนกิจกรรมในหมู่บ้านให้เป็น รูปธรรม สนองนโยบายรัฐบาลที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารประเทศ ส่งผลให้หมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันที่ดี และนำไปสู่ความยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร, 2565)

อำเภอเมืองสมุทรสาคร มุ่งดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อลดความ เหลื่อมล้ำของประชาชนในพื้นที่ โดยใช้นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยการ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนการจัด ความยากจนในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รวมทั้งการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพ ทั้งนี้การ จะให้ประชาชนบรรลุผลสำเร็จในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ในชีวิตประจำวันนั้นจะต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นที่จะต้อง ได้รับการอบรม เรียนรู้ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทำความเข้าใจและสามารถ นำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้ทั้ง ในด้านความเป็นอยู่ และด้านการประกอบอาชีพของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความยากจนของครัวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอ เมืองสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร
3. เพื่อหาแนวทางและกระบวนการการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การช่วยเหลือ ครัวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอเมือง สมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร การวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 20 คน วิเคราะห์ด้วยการตีความสร้างข้อสรุป โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ 1) ผู้บริหารระดับอำเภอ จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน 3) ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการ

ปฏิบัติงานจัดความยากจน จำนวน 4 คน 4) กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน 5) หน่วยงานภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ จำนวน 1 คน และ 6) ครุเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมแนวคิดแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดขอบเขต คำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษา

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Analysis) จากการใช้เทคนิค IOC (Item Objective Congruence Index) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (สุวิมล ติรภานันท์, 2543, น. 90) โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ราย ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 0.88 ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญดังนี้

3.1 รศ.ดร.บัณฑิต ผังนิรันดร์

3.2 ผศ.ดร.จักรวาล สุขไมตรี

3.3 ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ เตชะรัตนเสถียร

4. เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing key informants) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open end) และคำถามที่ตรงกับวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ตรงและเกี่ยวข้องประเด็นในการสัมภาษณ์ และทำการสืบค้นข้อมูลด้วยการกำหนดประเด็นหลัก (Main Issue) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต หนังสือทางวิชาการ บทความ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส

4.2 สถานการณ์ความยากจนของครัวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาครในมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิตรรายได้ มิติการทำงาน มิติการศึกษา มิติสุขภาพ มิติที่อยู่อาศัย มิติการเข้าถึงบริการ มิติการมีส่วนร่วม และมิติการมีเอกลักษณ์

4.3 การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้แก่
บูรณาการ ภาคีเครือข่าย กองทุนชุมชน และกลุ่มอาชีพ

4.4 กระบวนการในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน
มิติด้านรายได้ในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาครที่เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ ได้แก่
การพัฒนาด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนทางสังคม ด้านทุนทาง
เศรษฐกิจสามารถลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ และด้านทุน
ทางกายภาพ

4.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแนวทางและกระบวนการในการดำเนินการให้
ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาครที่เหมาะสมและเกิด
ประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านเอกสาร (Review Data) การศึกษาค้นคว้า
เอกสาร (Documentary Study) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัราชภัฏสวน
สุนันทา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่
เกี่ยวข้อง

3. ประสานงานกับบุคคลกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของ
การศึกษาให้บุคคลกลุ่มตัวอย่างรับทราบและขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล
เบื้องต้นเพื่อวางแผนในการศึกษา

4. ติดต่อประสานงานบุคคลกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ เพื่อขออนุญาตให้ความ
อนุเคราะห์การสัมภาษณ์

5. นัดหมาย วัน เวลา สถานที่และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

6. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing Key Informants) พูดคุย
และเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสพการณ์ให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องที่ต้องการ
ศึกษา ขออนุญาตบันทึกเสียงและภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้นและขออนุญาตบันทึกข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ โดยมีระยะเวลาใน
การสัมภาษณ์ต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ 1 ท่าน ประมาณ 20 – 40 นาที ผู้วิจัยเก็บจากกลุ่ม
ตัวอย่างด้วยตนเองในพื้นที่

7. นำผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักมาสรุปให้ครบถ้วนถูกต้องตาม
ประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ รวมทั้งข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้

จากการสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ หากพบข้อขัดแย้งหรือข้อขัดแย้งประเด็นไหน ต้องลงไปสัมภาษณ์อีกจนกว่าได้ประเด็นและผลการศึกษาที่ครบถ้วนตามต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ การศึกษาค้นคว้าวิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่ปรากฏหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นที่เก็บรวบรวมมาได้จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย (Research Results)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความยากจนของครัวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร พบว่า สถานการณ์ความยากจนของครัวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร มีจำแนกได้ 8 มิติ ดังนี้

1) มิติรายได้ พบว่าการขาดแคลนรายได้หรือมีรายได้ต่ำกว่าระดับพอยังชีพของคนทั่วไปหรือมีรายได้แต่ไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็น หรือมีรายได้ไม่แน่นอนเพราะมีอาชีพที่ไม่มั่นคง ขาดปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน เงินทุน และภาระหนี้สินเป็นต้น พบว่า ในพื้นที่ปัจจัยสำคัญคือ จำนวนรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพเนื่องจากมีสถานะค่าครองชีพที่สูง เป็นเมืองอุตสาหกรรมและบริการทำให้บริบทการดำเนินชีวิตมีปัญหาเรื่องของรายได้เป็นอย่างมากมีรายได้ต่ำกว่าค่าครองชีพ ซึ่งหมายถึงรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย

2) มิติการทำงาน พบว่า การขาดโอกาสหรือทางเลือกในการประกอบอาชีพเนื่องจากขาดแคลนปัจจัยการผลิตหรือขาดความสามารถ ทำให้ไม่มีงานทำหรือต้องทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำ เกิดปัญหาคือ ขาดแคลนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ และทักษะการทำงานที่จำเป็นต้องมีเทคนิคใหม่ ๆ เข้ามา เพื่อช่วยลดต้นทุนการทำงานที่เกิดขึ้นจากการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ที่เหลื่อมล้ำกัน ทั้งในทักษะอาชีพ ทักษะการทำงานต่าง ๆ

3) มิติการศึกษา พบว่าเกิดจากการขาดการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับที่ต่ำหรือขาดโอกาสในการเพิ่มพูนความรู้ การเสริมทักษะและความสามารถ เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านการศึกษาหรือขาดทุนทางเศรษฐกิจหรือการขาดข้อมูลข่าวสาร

4) มิติสุขภาพ พบว่า ปัญหาเกิดจากความไม่แข็งแรงสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ และชีวิตความเป็นอยู่ อันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยที่ไม่ได้รับการรักษาเพราะไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขหรือความขัดสนทางเศรษฐกิจ

5) มิติที่อยู่อาศัย พบว่า การขาดแคลนที่อยู่อาศัยหรือมีที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอ แหล่งขาดสุขลักษณะ แออัด และไม่ปลอดภัย พบว่า ปัญหาที่พบคือสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ไม่ถูกสุขลักษณะ มีความแออัด ไม่มีความปลอดภัย เกิดปัญหาอาชญากรรมทำให้เกิดความจนในมิตินี้ การจัดระบบบริหารจัดการด้านที่อยู่อาศัย ไม่ให้เกิดการบุกรุก จัดให้เป็นระเบียบเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมาจากความแออัด แต่ด้วยจำนวนประชากรแฝงที่อพยพมาค่อนข้างมากทำให้การบริหารจัดการเป็นไปค่อนข้างยาก แต่ก็ต้องทำให้เกิดความปลอดภัยมากที่สุดในชุมชนต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่อยู่อาศัย จัดระเบียบให้เป็นระเบียบไม่ได้ แต่ก็ต้องสร้างสุขลักษณะที่ดีให้กับชุมชนให้ได้

6) มิติการเข้าถึงบริการ พบว่าเกิดจากการขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่น ด้านสาธารณสุข โภค การศึกษา ด้านสาธารณสุข และสวัสดิการต่าง ๆ หรือขาดโอกาสในการครอบครองปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐาน

7) มิติการมีส่วนร่วม พบว่าการดำเนินชีวิตที่ขาดการมีส่วนร่วมในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการปกครองประเทศ มาจากสาเหตุของรายได้ ด้านเศรษฐกิจครัวเรือนจึงทำให้ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนหรือกิจกรรมที่หน่วยงานใด ๆ

8) มิติการมีเอกลักษณ์ พบว่า บริบทการทำงานในปัจจุบันมีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้นทำให้การใช้ชีวิตในสังคมเป็นแบบต่าง ๆ คนต่างอยู่มากกว่าจะตกทายหรือให้ความสำคัญกับการร่วมกิจกรรมในสังคมการรวมกลุ่มยากเนื่องจากความแตกต่างทางสังคม ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และการมีวัฒนธรรมพื้นฐานของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2. เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร จะไม่สามารถดำเนินการโดย ประสบความสำเร็จได้ หากขาดการบูรณาการ การร่วมกันของภาคีเครือข่าย การสนับสนุนให้เกิดกองทุนชุมชน และการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ ดังนี้

1) การบูรณาการเป็นกระบวนการในการนำศาสตร์หรือความรู้วิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันนำมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานได้อย่างกลมกลืน เพื่อนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดพบว่า โครงการต่าง ๆ ที่แก้ปัญหายากจน จริง ๆ ทำได้หมด เพียงแต่ต้องเหมาะสมกับสังคมกับพื้นที่ หลาย ๆ พื้นที่ ไม่ต้องเรียนรู้อะไรจากศาสตร์ แต่เป็นการเรียนรู้ในการปรับตัวให้มากขึ้น ศาสตร์ที่นำมาพัฒนาในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้เกิดขึ้น เป็นการพัฒนาอาชีพเสริม

2) ภาคีเครือข่ายเป็นกระบวนการของหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ภาคศาสนา ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาคประชาชน และภาคสื่อสารมวลชน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภารกิจของส่วนราชการระดับอำเภอในรูปแบบทีมอำเภอ และนำเอาหลักวิชาการในการพัฒนาย่างยั่งยืนมาร่วมกันคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และแปลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมพบว่าแนวปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาความยากจนในปัจจุบันคือ การระดมความคิดเห็น การสะท้อนปัญหาเชิงพื้นที่ การนำเสนอแนวทางการแก้ไขที่มีลักษณะเฉพาะ โดยร่วมกันออกแบบแนวคิด การแก้ปัญหาาร่วมกันให้ตรงจุดมุ่งเน้นแนวคิดเกาให้ถูกที่คัน และจะไม่ใช้แนวคิดการตัดเสื้อโหลที่ทุกคนต้องใส่ได้

3) กองทุนชุมชน มีแนวคิดคือเพื่อให้ต้องการคนในชุมชนได้รวมกลุ่มกัน จัดตั้งเพื่อรับเงินสนับสนุนงบประมาณในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ เป็นทุนให้กับชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นโครงการที่ให้ชุมชนรวมกลุ่มและแสดงเจตจำนงร่วมกันว่าจะพัฒนาชุมชนในมิติใดบ้าง แล้วจัดตั้งมาเพื่อรับงบประมาณสนับสนุน

4) กลุ่มอาชีพ เป็นการรวมกลุ่มของประชาชนที่ร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ทำให้เกิดรายได้และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิก รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพของคนในชุมชนให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ พบว่า ในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มอาชีพที่ค่อนข้างหลากหลายตามแต่ละปัจจัยสำคัญ ๆ ในเชิงพื้นที่และตามภูมิปัญญาที่มี รายได้ที่เกิดขึ้นถ้าเป็นคนพื้นเพโดยแท้จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมง นาเกลือ ทำสวน ซึ่งมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตามผลิตภัณฑ์ที่ค่อนข้างมาก เช่น กลุ่มกะปิ กลุ่มทำกระเป๋าน้ำเงิน กลุ่มทำปลาทุ กลุ่มทำขนม กลุ่มนาเกลือ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 3. เพื่อหาแนวทางและกระบวนการการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร พบว่าแนวทางและกระบวนการ การดำเนินงานที่จะนำไปสู่การช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร จำแนกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านทุนมนุษย์ การพัฒนาความรู้และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนยากจนอย่างต่อเนื่อง ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายเป็นการพัฒนาทักษะ เพิ่มความรู้ ความสามารถด้านแรงงาน คุณภาพแรงงาน มีสุขภาพดี รวมตัวกันเพื่อส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมเพื่อการดำเนินชีวิต และบรรลุเป้าหมาย การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่

2) ด้านทุนทางสังคม ทำให้เกิดเกิดการรวมกลุ่มสมาชิก มีกฎ กติกา ข้อบังคับ กิจกรรมร่วมกันทำให้ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เป็นการรวมกลุ่มเครือข่ายทางสังคม การเป็นสมาชิกทางสังคมที่มีหน้าที่ในสังคม เกิด

ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกันในสังคม มีการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ภายใต้ความตกลงร่วมกัน เข้าใจกัน มีกฎกติการ่วมกัน ทำให้เกิดความปลอดภัยทางสังคมที่เกิดจากการดูแลซึ่งกันและกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3) ด้านทุนทางเศรษฐกิจ ครุว์เรือนยาจนในพื้นที่สามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ อีกทั้งยังมีอาชีพเสริมต่อเนื่องจากภาคเกษตรหลายอาชีพ ซึ่งพบว่าเงินของครุว์เรือนยาจนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเงินทุนที่จะใช้เพื่อการดำรงชีพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินชีวิต และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเงินในระบบ ซึ่งหากมีการลงทุนด้วยงบประมาณที่น้อยอยู่แล้วก็จะทำให้เกิดการลงทุนน้อยตามไปด้วย

4) ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ครุว์เรือนยาจนได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะ ใช้แหล่งน้ำของชุมชนเพื่อปลูกพืชผักและพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ เป็นการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นแหล่งเลี้ยงชีพที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

5) ด้านทุนทางกายภาพ ครุว์เรือนยาจนมีที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น เพื่อปลูกพืช ผัก อาหารปลอดภัย เป็นการลดรายจ่ายและสร้างรายได้ จึงเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตครุว์เรือนยาจนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้พื้นที่สาธารณะ สร้างอาชีพ อาหารปลอดภัย และเกิดสังคมเกื้อกูลที่ยั่งยืน เป็นการยังชีพตามบริบทความเหมาะสมของครุว์เรือน ซึ่งบางครุว์เรือนมีต้นทุนเดิมในการประกอบอาชีพ บางครุว์เรือนไม่มี แต่หลาย ๆ ครุว์เรือนใช้วิธีการยังชีพแบบยั่งยืนด้วยการปลูกผักสวนครัวในพื้นที่บ้าน เพื่อเป็นแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายเบื้องต้นในครุว์เรือนได้

อภิปรายผล (Research Discussion)

จากผลการศึกษานำผลการวิจัยมาอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความยากจนของครุว์เรือนยาจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร พบว่า ครุว์เรือนในพื้นที่มีจำนวนรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพ การขาดโอกาสหรือทางเลือกในการประกอบอาชีพ การขาดโอกาสทางการศึกษา ความเข้าใจเกี่ยวกับการเพิ่มพูนความรู้ ปัญหาสุขภาพ คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ขาดความรู้ความเข้าใจการเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมยังมีน้อยและการปรับตัวในสังคมที่มีความเป็นเมืองมากขึ้นทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญชา นวนสาย และคณะ (2567) ได้ศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการเกษตรแปลงรวมในพื้นที่สาธารณะ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดบุรีรัมย์ ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหาความยากจนนั้น ต้องเกิดจากความสามารถพัฒนาความรู้และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครุว์เรือนยาจนอย่าง

ต่อเนื่องด้วยกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดรายได้หลายช่องทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนินทร์ วะสินนท์ และคณะ (2567) การสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ที่กล่าวว่าการเข้าถึงปัจจัยสำคัญ โอกาสในการทำงานจะสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ทั้งนี้การที่คนมีทักษะการทำงานที่จำเป็นก็จะทำให้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงานและมีรายได้สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรนุช แยมยัม และคณะ (2567) การค้นหาครัวเรือนยากจนเชิงรุกด้วยกระบวนการประชาคม เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำในระดับพื้นที่อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ที่กล่าวว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น ต้องมีองค์ความรู้ มีการศึกษาในมิติต่าง ๆ ทั้งในด้านของความชำนาญ การมีคุณสมบัติเพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพ การเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอก็ถือเป็นองค์ความรู้เนื่องจากเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และทำให้มีการปรับตัวได้ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ที่ 2. เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาครพบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนพบว่า บุคลากรเป็นกระบวนการในการนำศาสตร์หรือความรู้วิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันนำมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานได้อย่างกลมกลืน ส่งเสริมภาคีเครือข่ายการทำงานร่วมกัน มีโครงการกองทุนชุมชน เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรายุทธ โดยพิลา, ชมกฤษ ลาอู่, สิริจันทร์ยา ไพค่านาม และไอรดา พิมล (2566) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และบทบาทภารกิจจากที่เน้นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งหน่วยงานส่วนกลางและระดับท้องถิ่นมาสู่การเพิ่มบทบาทของภาคประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นส่วนสำคัญที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้สะท้อนสภาพปัญหาในท้องถิ่นของตน ซึ่งจะช่วยให้โครงการและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ภาครัฐดำเนินการมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และเข้าถึงคนจนมากยิ่งขึ้น มีการเพิ่มศักยภาพของคนจนวัยทำงาน โดยเน้นการพัฒนาโอกาสการเรียนรู้ ทักษะ ปัญญาและการเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจด้านทักษะการประกอบอาชีพและการเพิ่มรายได้ โดยประยุกต์การจัดการศึกษาที่สามารถเก็บเครดิตสะสมไว้กลับมาเรียนต่อเมื่อพร้อม ควบคู่กับใช้มาตรการทางการเงินและการคลังเพื่อการศึกษา เช่น สินเชื่อเพื่อการศึกษา รวมทั้งขยายขอบข่ายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาซึ่งปัจจุบันให้เฉพาะคนวัยเรียน และให้ครอบคลุมคนวัยทำงานและกลุ่มอาชีพ เป็นการรวมกลุ่มของประชาชนที่ร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อทำให้เกิดรายได้และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิก รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพของคนใน

ชุมชนให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ พบว่าในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มอาชีพที่ค่อนข้างหลากหลายตามแต่ละปัจจัยสำคัญ ๆ ในเชิงพื้นที่และตามภูมิปัญญาที่มี รายได้ที่เกิดขึ้นถ้าเป็นคนพื้นเพโดยแท้จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมง นาเกลือ ทำสวน ซึ่งมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตามผลิตภัณฑ์ที่ค่อนข้างมาก เช่น กลุ่มกะปิ กลุ่มทำกระเป่าหนัง กลุ่มทำปลาทุ กลุ่มทำขนม กลุ่มนาเกลือ เป็นต้น ทั้งหมดคือเกิดการรวมกลุ่มที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น การรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ รวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างชัดเจน มีส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพของคนในชุมชนให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ด้วยทุนทางชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและเป็นปัจจัยเบื้องต้นของชุมชนเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจน คือ การรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ เพื่อลดต้นทุนในการผลิต รวมกลุ่มกันผลิตเพื่อต่อรองราคา และร่วมกันพัฒนาสินค้าร่วมกัน ลดการเกิดคู่แข่งในพื้นที่ หรือหากจะแข่งก็จะกำหนดเรื่องของราคา และคุณภาพสินค้าที่เป็นไปตามมาตรฐานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระนุช แยมยัม และคณะ (2567) การค้นหาครัวเรือนยากจนเชิงรุกด้วยกระบวนการประชาคมเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำในระดับพื้นที่อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ที่กล่าวว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จโดยแบ่งครวเรือนยากจนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มครวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน ดำเนินการยกระดับความยากจนด้วยแนวคิด “ฟื้นฟูเศรษฐกิจ หล่อเลี้ยงชีวิตด้วยไฟ” และกลุ่มครวเรือนที่อยู่ในวัยชราหรือกลุ่มเปราะบาง ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการประสานภาคีเครือข่ายในการเข้าให้การช่วยเหลือให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 3. เพื่อหาแนวทางและกระบวนการการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การช่วยเหลือครวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร พบว่า ควรมีการพัฒนาทุนมนุษย์ ความรู้ ความสามารถด้านแรงงาน คุณภาพแรงงาน มีสุขภาพดี ทุนทางสังคม เกิดการรวมกลุ่มสมาชิก มีกฎ กติกา ข้อบังคับ กิจกรรมร่วมกันทำให้ลดความเหลื่อมล้ำ ทุนทางเศรษฐกิจสามารถลดรายจ่าย ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะ ใช้แหล่งน้ำของชุมชนเพื่อปลูกพืชผักและพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทุนทางกายภาพ โดยใช้พื้นที่สาธารณะ สร้างอาชีพ อาหารปลอดภัย และเกิดสังคมเกื้อกูลที่ยั่งยืน ทั้งนี้ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับชุมชนนั้นควรเริ่มต้นจากกลุ่มขนาดเล็กที่มีความพร้อม มีความสนใจเข้าร่วม และต้องร่วมกันนำเสนอปัญหาร่วมกันก่อนลงมือทำ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันอย่างบูรณาการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชิงหง หลี่ และคณะ (2567) การดำรงชีพอย่างยั่งยืนของเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจน กรณีศึกษา มณฑลยูนนาน ประเทศจีนผลการวิจัย การหลุดพ้นจากความยากจนเกี่ยวกับ 1) พลวัตการดำรง

ชีพ ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามนโยบายแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างตรงจุด โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม 2) การปรับใช้ทุนทางมนุษย์สูงสุด ขณะที่มัลักษณะการใช้ทุนการดำรงชีพเช่นเดียวกัน แต่มีการใช้ในระดับน้อย ปานกลาง มาก แตกต่างกันไป ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ 5 ประเด็น คือ 1) รายได้เพิ่มขึ้น 2) ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น 3) ความเปราะบางลดลง 4) ความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และ 5) จิตสำนึกที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิวากร เหล่าลือชา (2567) การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนแบบบูรณาการพหุภาคีเพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมที่กล่าวว่าการขับเคลื่อนทางสังคม การขับเคลื่อนทางสังคมครั้งนี้มีการดำเนินงานผ่าน One data one plan ของยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมุกดาหารด้วยกลไกและกระบวนการทำงานแบบพหุภาคีด้วยพลังการขับเคลื่อนงานผ่านกลไกผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร ด้วยการสร้างการรับรู้และการยอมรับร่วมกันในระดับพื้นที่ ตำบล อำเภอ และจังหวัด ด้วยกระบวนการทำงานใน 3 ส่วนหลักนี้จะถูกถอดบทเรียนสู่การขยายผลการดำเนินงานในอำเภออื่น ๆ ต่อไป เพื่อสร้างแรงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากแบบก้าวกระโดดส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมุกดาหารได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนินทร์ วะสีนนท์ และคณะ (2567) การสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่นาร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ที่กล่าวว่าชุมชนออนซอน มีอาชีพเสริมสร้างรายได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต วิสัยทัศน์ระยะยาว “กุดบากออนซอน” 3 ระยะ ระยะสั้น 3-6 เดือน ทดลองต้นแบบนโยบายยกระดับรายได้ ด้านการเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร “หอยเชอรี่ปลอดภัย” ด้านการเกษตร “เพาะกล้าออนซอน” ด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าคราม “ออนซอนผ้าคราม” เป้าหมาย “อยู่รอด” เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย มีอาหารบริโภคความอยู่รอด ระยะกลาง 1-3 ปี โครงการความมั่นคงทางอาหารภายในครอบครัว โครงการชุมชนสะอาด โครงการยกระดับรายได้ โครงการชุมชนมีส่วนร่วม เป้าหมาย “อยู่ได้” มีอาหารในครัวเรือนที่เพียงพอ การจัดการขยะในครัวเรือนที่เหมาะสม ยกกระดับรายได้ในครัวเรือน ระยะยาว 3 ปีขึ้นไป 5 มิติ แก้ไขปัญหาคความยากจน มิติการพัฒนาคุณภาพตลอดชีวิต มิติการพัฒนาก่อนอายุ มิติการยกระดับรายได้ มิติชุมชนมีส่วนร่วม และมิติความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบัญชา นวนสาย และคณะ (2567) ได้ศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการเกษตรแปลงรวมในพื้นที่สาธารณะ เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนจังหวัดบุรีรัมย์ ที่กล่าวว่า ด้านทุนทางกายภาพ ครัวเรือนคนจนมีที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น ครัวเรือนละ 1 แปลง เพื่อปลูกพืช ผัก อาหารปลอดภัย เป็นการลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้กับจึงเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนตามปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง โดยใช้พื้นที่สาธารณะ สร้างอาชีพ อาหารปลอดภัย และเกิดสังคมเกื้อกูลที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ทุนทางสังคมที่เป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่ ประกอบกับการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรสำคัญ ๆ ในพื้นที่นั้นเป็นปัญหาสำคัญของคนจน เนื่องจากมองว่าคนจนในพื้นที่ไม่ได้รับโอกาสในการเข้าถึง หรือมีสิทธิใด ๆ เลย การสร้างความเข้าใจ การสื่อสารให้ตรงกันเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้คนจนเปิดใจรับฟังข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะและร่วมกันดูแลรักษาแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ให้อุดมสมบูรณ์และเกิดการหมุนเวียนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ปัญหาความยากจนในพื้นที่นั้นมองว่าเป็นการประกอบอาชีพตามภูมิความรู้เดิมที่ถ่ายทอดกันมา การไม่กล้าเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เนื่องจากความกลัวในหลาย ๆ ด้าน เช่น กลัวการลงทุน กลัวไม่ได้ผล กลัวการเปลี่ยนแปลง จึงทำให้ทำแบบเดิม ๆ ที่เคยทำมาจะปลอดภัยกว่า จึงทำให้ไม่มีโอกาสในการพัฒนาเพิ่มขึ้น ควรจัดกิจกรรมเพิ่มทักษะ และมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้าถึงกิจกรรมการเสริมสร้างทักษะใหม่ ๆ

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับชุมชนนั้น ควรเริ่มต้นจากกลุ่มขนาดเล็กที่มีความพร้อม มีความสนใจเข้าร่วม และต้องร่วมกันนำเสนอปัญหาร่วมกันก่อนลงมือทำ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันอย่างบูรณาการ

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการศึกษารoundต่อไป ควรเลือกกลุ่มประชากรที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐที่เคยจัดให้เพื่อติดตามประเมินผลการแก้ปัญหาความยากจนในมิติครัวเรือนและการนำผลของโครงการต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

อ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). **สมุดปกขาว อววน.กับการขจัดความยากจนอย่างตรงจุด**. Ver 2.0 October 2020
- ชนินทร์ วะสีนนท์ และคณะ. (2567). การสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร. **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**, 4(1), 13 – 28.
- ชญานันท์ ดิยะดิระการชัย. (2566). การขจัดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของไทยในบริบทการแก้ปัญหารายได้ของชาวนาไทย. **รัฐสารภิรักษ์**, 64(3), 43 - 53
- ชิงหง หลี และคณะ. (2567). การดำรงชีพอย่างยั่งยืนของเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจน กรณีศึกษา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน. **วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม**, 18(2), 212 – 231.
- ทิวากร เหล่าลือชา. (2567). การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนแบบบูรณาการพหุภาคี เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร (SRA) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 1. **วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 8(3), 34 – 45.
- บัญชา นวนสาย และคณะ. (2567). นวัตกรรมการบริหารจัดการเกษตรแปลงรวมในพื้นที่สาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารวิจัยและนวัตกรรมท้องถิ่น**, 18(2), 39-49.
- วีระนุช แยมยิ้ม และคณะ. (2567). การค้นหาครัวเรือนยากจนเชิงรุกด้วยกระบวนการประชาคมเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำในระดับพื้นที่อำเภอท่ง จังหวัดเลย. **วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์**, 19(2), 73- 92.
- วรายุทธ โดยพิลา, ชมกฤษ ลาภู่, สิริรินทร์ยา ไพคำนาม และไอรดา พิมล. (2566). แนวทางการบริหารภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน. **วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน**, 1(1), 53 – 69.
- สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. (2565). **แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสาคร 5 ปี (2565)**. กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). **ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). เป้าหมายที่ 12 สร้าง
หลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน. (ออนไลน์).
สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 15, 2567, จาก sdgs.nesdc.go.th. 2567.
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570). สำนักงานสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ.